

Za profesorem Aloisem Zapletalem

V sobotu 17. května 2014 ve věku nedožitých 82 letech zemřel profesor Alois Zapletal, přední český i světový klinický respirační fyziolog, spoluzakladatel Kardiopulmonální laboratoře II. dětské kliniky Univerzity Karlovy a Dětského kardiocentra Fakultní nemocnice v Motole.

Profesor Zapletal se narodil a do školy chodil ve vsi Březůvky 12 km od Luhačovic. Otec byl zaměstnán ve Zlíně v Baťových závodech, matka pracovala jako švadlena. Rodina měla malé venkovské hospodářství. Reálné gymnázium ve Zlíně absolvoval v roce 1951 s vyznamenáním.

Byl aktivním a úspěšným členem gymnaziálního pěveckého sboru; láska k hudbě, zpěvu a především ke klasické operní tvorbě mu přetrvala po celý život. Pro studium medicíny si zprvu vybral Lékařskou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci, ale do 3. ročníku přestoupil na právě založenou Fakultu dětského lékařství UK v Praze, kde s vyznamenáním promoval v roce 1957. Tři roky po promoci pak pracoval na dětských odděleních v Uherském Hradišti, Vsetíně a v kojeneckém ústavu v Luhačovicích. Od roku 1960 po celý svůj profesní život byl prof. Zapletal úzce spjat s dětskou pneumologií, které se věnoval na II. dětské klinice a v Dětském kardiocentru v Praze v Motole. Atestoval z pediatrie – první atestaci složil v roce 1960 a druhou v roce 1972. Vědeckou hodnost CSc. získal v roce 1966 („Akutní bronchiolitida u dětí“), titul DrSc. v roce 1990 („Pružné vlastnosti plic u dětí a mladistvých ve zdraví a nemoci“). Habilitoval v roce 1991 tématem „Funkce dýchacího ústrojí u dětí a mladistvých ve zdraví a nemoci“. Profesorem byl jmenován v roce 1996; inaugurační přednáška nesla název „Funkce dýchacího ústrojí u dětí a mladistvých po transplantaci plic a srdce“. V tomto případě šlo o téma zcela nové, aktuální, protože měl možnost zpracovat údaje pilotních pacientů z dětské kliniky Univerzity v Pittsburghu, kde pracoval v letech 1993–1994. Kromě tohoto angažmá pracoval prof. Zaple-

tal na dalších světových pracovištích: University of Bridgeport, Connecticut (1966), Yale University, New Haven, Connecticut (1968) a Meakins-Christie Laboratories, McGill University, Montreal (1990), na kterých spolupracoval a publikoval s takovými velikány respirační medicíny, jako jsou A. Bouhuys, K. P. Van de Woestijne, J. Milic-Emili, P. Macklem, A. L. Coates a E. K. Motoyama.

Nejznámější a nejcitovanější práce prof. Zapletala jsou publikace referenčních hodnot pro funkční plicní parametry (česky, nakladatelství Osveta, Martin, 1984, anglicky, Karger, Basel, 1987), za které byl i dvakrát vyznamenán Československou (1985) a Českou lékařskou společností (1988). Tyto robustní normy jsou používány celosvětově a jsou integrovány do programového vybavení většiny soudobých přístrojových sestav pro funkční vyšetření plic. Prof. Zapletal se věnoval problematice funkčního vyšetřování dýchání u nespolupracujících dětí, např. ventilovaných pacientů a předškoláků, zavedl metodou BabyBody pro vyšetřování ještě menších dětí. Tak mohl rozšířit své normy i pro děti od tří do šesti let věku (publikováno v roce 2003). Zavedl rovněž rutinní vyšetřování plicní pružnosti metodou jícnového balonku a prosazoval rinomanometrické vyšetření. Bádal a publikoval o funkci plic u vrozených srdečních vad, vlivu rehabilitace na dýchací cesty u dětí s cystickou fibrózou, vlivu prematurity na vývoj plic, vlivu léčby růstovým hormonem na růst plic a vlivu polohy těla na plicní funkce. Studoval rozdíly mezi výsledky bronchokonstrikčních testů prováděných v prostředí laboratoře a na volném prostranství, venku, v prostředí alergenů a odlišné teploty a všiml si rozdílů mezi dýcháním ústy a nosem. Jeho 45 prací v impaktovaných časopisech bylo do dnešního dne 755krát citováno. Byl jedním ze zakladatelů a členem redakční rady významného časopisu *Pediatric Pulmonology*.

Spolupracovník prof. Zapletala, MUDr. Tomáš Paul vzpomíná na setkání s ním v tehdejší Kardiopulmonální laboratoři doc. Šamánka: pracoviště se zpočátku nacházelo v suterénních místnostech dětských klinik na Karlově. V ponurých prostorách však bylo a postupně přibývalo dobré přístrojové vybavení a sešla se tam skupina přátelských a elánem oplývajících spolupracovníků, techniků, laborantů a sester. Prováděla se zde funkční vyšetření cirkulace a respirace s návazností na tehdejší čtyři dětské kliniky a řadu ambulancí. Prof. Zapletal patřil mezi ty starší a zkušenější, prosazoval a do praxe uváděl nové metody, např. současný záznam průtoku a objemu k hodnocení parametrů usilovného výdechu vitální kapacity. V té době to byl velký technický problém, protože nebyly k dispozici vhodné zapisovače, ale tvůrčí improvizací byl problém překonán: křivky byly zachycovány na osciloskop a následně fotografovány. Později v nově otvírané motolské nemocnici bylo možné opatřit další vybavení pro funkční diagnostiku plic, gama kameru, hmotový spektrograf a sálové počítače pro získávání, analýzu a archivaci dat. Prof. Zapletal se bránil tomu, aby byla laboratoř zařízena kompletem dodávaným jedinou firmou, a prosadil, že vy-

bavení bylo kompletováno jednotkami různých výrobců, ke kterým získal díky svým rozsáhlým zkušenostem důvěru. V době, kdy stanovoval normy pro jednotlivé parametry funkce plic, vznikala na Klinice tělovýchovného lékařství i funkční zátěžová diagnostika zaměřená z velké části na pacienty Dětského kardiocentra. V roce 1992 se prof. Zapletal vrátil na Pediatrickou kliniku 2. LF UK a FN v Motole, kde ukončil práci v plné síle na podzim roku 2006. Několik dalších let pak pokračoval v klinické a vědecké práci ve své vlastní funkční plicní ambulanci v Praze 5-Stodůlkách. Svůj poslední článek v impaktovaném časopise publikoval v roce 2008 (A. Zapletal, et al. Area under the maximum expiratory flow-volume curve – a sensitive parameter in the evaluation of airway patency. *Respiration* 75 (2008) 40–47).

V rodině byl Alois Zapletal velmi obětavý a po smrti manželky, radioložky Boženy v jejích 47 letech byl pevnou oporou svým dvěma dětem, které dovedl i přes své pracovní nasazení na jejich vytouženou profesní cestu

(dcera je lékařkou, syn je právníkem). Byl také vyhledávaným a vítaným společníkem, vždy přispíval k dobré náladě a dlouhou řadu oslav ozvláštnil svým krásným, školeným zpěvem. Byl to noblesní člověk a místo, které opustil, nebude lehké zaplnit.

*Prim. MUDr. Jan Šulc, CSc., FCCP,
Olivova dětská léčebna, o. p. s., Říčany;
Centrum pohybové medicíny, a. s., Praha 4-Chodov;
Pediatrická klinika, 2. LF UK a FN v Motole;
Klinika rehabilitace a TVL, 2. LF UK a FN v Motole;
Klinika dětského a dorostového lékařství 1. LF UK a VFN;
e-mail: jan.sulc@fnmotol.cz*

*Doc. MUDr. Oleg Reich, Ph.D.,
Dětské kardiocentrum,
Fakultní nemocnice v Motole,
e-mail: oleg.reich@lfmotol.cuni.cz*